drivning», oftast på grund av fylleri). Listan ger en intressant bild av skadeorsaker i den tidens samhälle och villkoren för dem som blivit invalidiserade. Reglementet för dessa hjon var hårt, filantropin hade sina begränsningar.

I boken presenteras de läkare som varit knutna till Timmermansorden; från kirurgen och prosektorn Magnus Hedin, född 1726, till gynekologen och docenten Bengt Fredricsson, född 1928. Här återfinns många av de läkare som varit med om att utforma1800-talets svenska sjukvård.

Boken är dock intressant, inte främst från medicinhistorisk synpunkt, utan genom att den ger en bild av hur skadade och fattiga människor togs om hand innan välfärdssamhället började utformas i början av detta sekel. Den berättar också om några av de aktörer som arbetade för att lindra eländet. •

Handbok för urologens dagliga verksamhet

John Blandy, Christopher Fowler. **Urology.** 2 ed. 640 sidor. Oxford–London–Edinburgh: Blackwell Science, 1996. Pris £ 99.50. ISBN 0-632-03679-6.

Recensent: professor Hans-Göran Tiselius, urologiska kliniken, Universitetssjukhuset, Linköping.

Den viktiga roll som urologiska kunskaper spelar i det dagliga kliniska arbetet på olika nivåer i sjukvårdsorganisationen och den snabba utveckling som disciplinen genomgått under de senaste åren återspeglas i att flera stora textböcker i ämnet nyutgivits eller utkommit i moderna upplagor.

Ovanstående lärobok i urologi utgör det senaste bidraget i denna genre. John Blandy och Christopher Fowler har här gjort en sällsynt lyckad syntes och uppdatering av den tidigare upplagan av »Urology» från 1976 och John Blandy's »Operative urology» från 1978.

Lättsamt och underhållande

De flesta av bokens 40 kapitel är skrivna på det stringenta, men samtidigt lättsamma och i stora stycken underhållande sätt som alltid karaktäriserat professor Blandy's omfattande och vida uppskattade författarskap. Med hänvisning till observationer hämtade ur författarnas stora kliniska erfarenhet ges läsaren en ytterst värdefull och kliniskt balanserad vägledning. Komplicerade problem framställs ofta med beundransvärd klarhet, och det torde vara få förunnat att kunna bygga sina åsikter på en så solid urologisk kunskapsbas som är fallet för denna författarduo.

Rikligt illustrerad

Sina 640 sidor till trots är boken ovanligt lättläst, något som inte alltid karaktäriserar textböcker av detta omfång. Härtill bidrar utan tvekan den rikliga förekomsten av illustrationer. Enkla men ytterst instruktiva teckningar, rörande sjukdomstillstånd, anatomi och operationsmetoder, förtydligar på ett överlägset sätt det skriftliga budskapet och kommer troligen för många läsare att vara till stor hjälp när det gäller att varaktigt befästa kunskaperna. Ett stort urval röntgenbilder ger också ett särskilt djup åt framställningen.

Modern urologi

»Urology» avhandlar, med aktuella litteraturhänvisningar, det mesta av vad som inkluderas i modern urologi. För att öka förståelsen och underlätta för läsaren att snabbt tränga in i olika urologiska problemställningar innehåller de olika avsnitten inledande översikter i embryologi, anatomi och fysiologi. Författarna har också väl täckt in den moderna urologins många minimalinvasiva behandlingstekniker, som stötvågslitotripsi, ureteroskopi, laserbehandling, mikrovågsterapi och videoendoskopiska tillämpningar.

För den som vill specialstudera något område inom urologin och skaffa sig detaljkunskaper är detta kanske inte den rätta boken. Däremot är den perfekt läsning för alla som på ett stimulerande sätt vill få en initierad och nyanserad bild av vad dagens urologi står för och vilka diagnostiska och terapeutiska möjligheter som disciplinen erbjuder.

Rekommenderas varmt

Som antyds i förordet är »Urology» en bok avsedd att utgöra den solida grund på vilken varje urologspecialists vidare utveckling må vila, och man kan utan vidare konstatera att författarna varit framgångsrika i sitt uppsåt att skapa en handbok med stor användbarhet i den dagliga urologverksamheten. Boken kan varmt rekommenderas till eftertänksam läsning såväl för blivande som för färdigutbildade urologspecialister. •

Imponerande miljömedicinskt verk

Concern for Europe's tomorrow. Health and the environment in the WHO European region. 537 sidor. Köpenhamn: World Health Organization, 1995. Pris DM 156. ISBN 3-8047-1406-4.

Recensent: professor Ragnar Rylander, avdelningen för miljömedicin, Göteborg.

Detta är ett enormt arbete! Boken är resultatet från ett initiativ från WHO European Center for Environment and Health. Man har kontaktat 202 experter, 23 reviewers och WHO-tjänstemän från olika länder för att utvärdera hälsoproblem relaterade till miljöfaktorer i den heterogena grupp av länder som utgör Europa.

Boken täcker alla upptänkliga områden, från traditionell hygien i form av vatten och luft till hälsoekonomi och miljöfaktorer, hälsotillståndet i Europas länder, luftföroreningar, vattenförsörjning, avloppsvatten och ytvatten, avfallsproblem, föroreningar av mat och dryck samt fysikaliska miljöfaktorer som joniserande strålning, olyckor och buller. Kapitlen som beskriver det aktuella kunskapsläget inom dessa områden följs av en redovisning av strategier och rekommendationer.

Underlag för beslutsfattare

Det är ett imponerande miljömedicinskt verk med hundratals referenser. Den primära målsättningen är att förse beslutsfattare i regeringar och hälsovårdsorganisationer med underlag för program, beslut och framtida utvecklingsprogram.

För ytlig för specialister

För specialister inom olika områden har boken goda och dåliga sidor.

De goda är att man snabbt kan få en övergripande orientering om områden som ligger utanför vad man vanligtvis arbetar med. De olika områdena är väl beskrivna, och det finns många bra slutsatser och sammanfattningar.

De dåliga sidorna är att mycket av informationen presenteras för översiktligt och utan detaljer om senaste forskningsrön – den blir alltför neutral och ibland tråkig liksom många andra internationella organisationers publikationer. Det finns så litet av pågående vetenskaplig diskussion och kontroversiella data. Så tar t ex kapitlet om buller inte alls upp det omfattande arbete om dos–responsförhållanden och enkätundersökningar som ligger till grund för bullernormer i Europas länder. I kapitlet om luftföroreningar nämns knappast PM 10 (partiklar mindre än 10 μm), som så totalt förändrat synen på hälsoeffekter av luftföroreningar. Beträffande inomhusmiljön refereras inte den omfattande dokumentationen om mögelväxt och hälsoproblem.

Unik referenskälla om hälsorisker

På det hela taget dominerar de bra sidorna. För ögonblicket finns ingen liknande referenskälla till de många olika hälsorisker som finns i miljön. Beslutsfattare finner – om de vill – mer än nog av information om risker och rekommendationer rörande åtgärder för att förbättra folkhälsan.

Särskilt viktiga är beskrivningarna av situationen i de mindre utvecklade länderna i Europa och behovet av resurser och initiativ för att med internationellt samarbete lösa deras föroreningsproblem.

De områden som ges en övergripande prioritering är den mikrobiella föroreningen av vatten och föda, luftföroreningar, vägtrafik, död och skada till följd av olycksfall och planfrågor för bebyggelse och stadsbildningar. Kanske betonas det för litet att det för att genomföra många av målsättningarna fordras mer forskning, så att vi kan vara säkra på att de åtgärder som vidtas är adekvata. •